

Tanja Smeets

Onheilspellend of toch vertrouwd

Waar te beginnen? Bij het bezoek aan rijksmonument De Utrecht, het juweel van een Jugendstil kantoor uit 1904 in Leeuwarden, waar Tanja Smeets (1963) bij de eerste entree direct gecharmeerd was van de rijk gedecoreerde kastenwanden in de benedenzaal? Bij haar eerste kennismaking met het EKWC, in 2010, waarna nog drie periodes van onderzoek zijn gevolgd? Of bij de mooie publicatie die verhaalt over haar huidige expositie in het voormalige levensverzekeringsgebouw?

DOOR MARGREET FEENSTRA

Laten we kiezen voor het laatste. Kunstenaars die het voorrecht hebben om in De Utrecht te mogen exposeren, zoals Tanja Smeets, worden tevens getraceerd op een korte documentaire en een zorgvuldig samengesteld boekwerk, waarin werk en

ideeën van de maker op aansprekende wijze zijn geïllustreerd met tientallen foto's van het huidige en van eerder werk. Zo ontstaat door de jaren heen een kunstboekenreeks. Smeets' werk bewoont nummer 06. Als haar gevraagd wordt wat ze fijne

Tanja Smeets, links: *The Great In-Between*, 2026; katoen netten, geperforeerde klei, steengoed, stooktemperatuur 1.280 °C, Mayco glazuren; h. 600 x 500 x 500 cm. Foto Gerard Groenewoud | rechtsboven: Idem, detail. Foto Tanja Smeets | rechtsonder: *The Great In-Between*, 2026; getufte wol, diverse kleuren en geperforeerde klei, steengoed, stooktemperatuur 1.280 °C; h. 150 x 130 m. Foto Gerard Groenewoud

Tanja Smeets, *Liquid Garden*, 2016; lasergesneden vilt, bladvangers gekleurde draad. Deel buiten: lasergesneden metaal, bladvangers; verspreid over muren en plafonds drie verdiepingen rond wenteltrap, drie elementen op de buitenmuur; diverse afmetingen. Centraal Museum Utrecht. Foto Ernst Moritz

Tanja Smeets, links: *The Great In-Between*, 2010-2019; porselein, diverse glazuren zwart, steengoedklei, diverse stooktemperaturen van 800 °C tot 1.280 °C; diverse afmetingen. Foto Gerard Groenewoud | rechtsboven: *The Life In Between*, 2024; getuften wol, diverse kleuren, 3D-geprint vlas, klei, steengoed, stooktemperatuur 1.280 °C; h. 180 x 120 cm. Manifesta 15 Barcelona, Seu d'Egara, Terrassa, Spanje. Foto Cecilia Roca

Tip!

Bezoek De Utrecht onder leiding van een gids. Zij kunnen vertellen over de historie van het uitzonderlijke gebouw (gebouwd voor verzekeringsmaatschappij De Utrecht), de jonge architecten en de vele 'rijmpjes' die zij zelf aandroegen om klanten financieel op te voeden, de brons geglazuurde keramische elementen op het dak van de aanbouw van Koninklijke Tichelaar Makkum, de pelikanengroep op het torentje van de bekende beeldhouwer Mendes da Costa.

uitnodigingen vindt om werk voor te maken en te exposeren, dan zijn 'zorgvuldigheid' en 'aandacht' vanuit de organisatie belangrijke redenen om ergens 'ja' op te zeggen. Zoals in Leeuwarden.

UNHEIMISCH

De publicatie verdient de volle aandacht omdat hierin zo goed is verwoord hoe de kunstenaar te werk gaat, hoe ze denkt over materiaal, hoe ze gebruikmaakt van de beschikbare ruimte, hoe het werk groeit tijdens het maken. Maar ook over wanneer het werk 'af' is, en haar fascinatie voor het woord 'unheimisch'. Citaat uit de publicatie: 'Het spannende, het beangstigende, het oncontroleerbare dat haaks staat op de overgereguleerde, veilige wereld van alledag. Ook al realiseren veel mensen het zich niet, maar het onvoorspelbare gaat hand in hand met het voorspelbare, het is er altijd óók.'

PERSPECTIEVEN

Het is precies wat een bezoeker kan ervaren tijdens een bezoek aan De Utrecht, het voormalige, rijk gedecoreerde kantoor dat sinds 2022 na een grondige renovatie is opengesteld voor publiek. In de moderne aanbouw van aaneengesloten gekantelde driehoeken vult Smeets' werk de ruimte van boven tot onder, met fragiel en toch stevig vastgehechte, transparante en toch sterk aanwezige, stilhangende maar door luchtverplaatsing beweeglijke strengen, voorzien van opengewerkte, amorphe keramische schijven die doen denken aan een schelp of iets anders uit de natuur. Het geheel oogt licht, net als de aanbouw zelf. Wie de trap

opgaat, kijkt dit grote werk van een andere kant. Dat is ook wat Smeets aantrekkelijk vindt aan de locatie, de verschillende perspectieven. Aan de wanden van de aanbouw hebben zich andere lichtgekleurde objecten vastgezet. Hoe komen die daar? Groeien ze uit de muur? Is dit slechts het begin van een volledige overname van het gebouw? Of zijn het vriendelijke objecten, die het beste met de bezoeker en het gebouw voor hebben?

NIET-WETEN

Het is wat Smeets interessant vindt: het niet-weten. 'In dat tussengebied waar intuïtie de regie heeft, voelt ze zich thuis. Daar, in het grote Tussenin, ontstaan nieuwe dingen, gedachten. Daar is alles mogelijk.' Wederom mooi verwoord in de publicatie. Smeets werkt en denkt graag vanuit alledaagse materialen, zoals een grijze, kunststof bladvanger of een bloemvormige ringafstandhouder uit de bouwmarkt. En dan in veelvoud. Nieuw gevonden materiaal kan een tijdlang liggen wachten op een bestemming, maar dat geeft niet. Het atelier in Utrecht heeft hoge stellingkasten, en op de gang is ook nog wel ergens plek. Klei is een van de materialen die ze gebruikt. Maar wel een dat van zichzelf transformatie in zich heeft. En daar houdt Smeets van. Dat biedt mogelijkheden tot verrassing en ontdekking. Zoals tijdens haar eerste periode in het EKWC.

GESMOLTEN PORSELEIN

Tijdens haar eerste residency, nog in Den Bosch, gebeurde iets wat ze niet had verwacht. Smeets maakte porselein aan, haalde dat tot halverwege door een theezeefje, in de verwachting

Tanja Smeets, links: *All Systems Melt Down*, 2013; frituurzeven metaal, porselein en wit glazuur, stooktemperatuur 900 °C; h. 300 x 250 x 150 cm. Museum Boijmans van Beuningen Rotterdam. Foto Ernst Moritz | rechtsboven: *All Systems Melt Down*, 2013 (detail) | rechtsonder: *Gevelsteen Woerden*, 2009; baksteen en steengoedklei, glazuren van Structuur 68 in Den Haag, stooktemperatuur: 1.300 °C plus aparte glazuurstook; h. 65 x 160 x 25 cm. Waterrijk Woerden. Foto Adriaan van Dam

dat het daar zou blijven, stookte klei en zeef als geheel in de oven, en ontdekte dat het porselein er gesmolten uitkwam. Deze kwaliteit van het materiaal zet ze sindsdien bewust in, zoals in de installatie *All Systems Melt Down* (2013), waarin ze alledaagse voorwerpen combineerde met keramiek, voorheen te zien in Museum Boijmans van Beuningen in Rotterdam.

“Het onvoorspelbare gaat hand in hand met het voorspelbare”

DEZEELFDE WAARDE

De kunstenaar werkt graag met materialen en technieken die ze nog niet kent. Tevens laat Smeets in haar werk zien dat ze geen onderscheid maakt in de ‘waarde’ van materialen. Plastic bladvangers, tie wraps, gekruld koperdraad, kantachtig opengewerkt keramiek, strengen katoen, tuftwerk, baksteen, textieldraad, 3D-geprint staal, gesmolten zwart porselein: alles heeft voor haar dezelfde waarde. “Het mooiste is als je de verschillende materialen niet meer van elkaar kunt onderscheiden, dat ze in het werk in elkaar overvloeien, een geheel vormen.”

WATERSPUWERS

In 2012 was Smeets voor de tweede maal te gast bij het EKWC. Samen met de specialisten ontwikkelde ze mallen voor kenmerkende Chinese soeplepels. Ook hier werkt het effect

van het getal: de vele lepelvormen bracht ze samen tot een groter geheel, waardoor abstractie en vervreemding ontstond. *Lepelbeelden* (2012) groeide uit tot een organische installatie met 23 keramische waterspuwers die lijken te infiltreren in de openbare ruimte. Te zien in de Beurtvaartstraat in Apeldoorn. De kunstenaar werkt vaak groot en wordt regelmatig gevraagd om werk te maken voor de openbare ruimte.

KABINETTEN

Nog even terug naar de benedenzaal van De Utrecht, waar Smeets in de vaste, kleurrijke kabinetten kleiner werk laat zien. Opengewerkte, vormloze witte klei, bewerkt met textiel knoopwerk; glanzend of dof geglaazuurd zwart porselein, met draderige uitsteeksels die hun weg zoeken in de ruimte. Net als het werk *Liquid Garden* (2016) in Centraal Museum Utrecht is het een beetje onheilspellend. Of toch een aankondiging van iets moois? Zie hier het niet-weten van Smeets.

• Tanja Smeets - *The Great In-Between*. De Utrecht, Tweebakmarkt 48, NL-8911 KX Leeuwarden. Open: vr + za 13-17 uur. T/m 26 sep 2026. www.deutrecht.frl

• Kirsten van Santen (tekst), Ra van der Hoek (voorwoord en redactie), Esther Jansma (vormgeving): *The Great In-Between*. Uitgave: De Utrecht, april 2026. Formaat 24,6 x 17,6 cm, 124 pag.'s, hard cover, NL. Prijs € 35,00. Speciale editie (30 exemplaren) met uniek keramisch kunstwerk van Tanja Smeets € 195,00. ISBN 9789465267296. Te koop via www.deutrecht.frl | www.tanjasmeets.nl